

Kulturikkut saqqummeriaatsit assigiinngisitaarnerisa illersornissaat siuarsarnissaallu pillugit UNESCO-mi isumaqatigiissutip, 20. oktober 2005-imeersup, danskinit atortussanngortinneqarnissaanik Namminersorlutik Oqartussat oqaaseqaatissaanut aalajangiiffigisassatut siunnersuut

pillugu

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip aappassaaneernerqarnissaanut tunniunneqartoq

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ukuninnga inuttaqarpoq:

Juliane Henningsen, Inuit Ataqtigiit

Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit

Andreas Uldum, Demokraatit

Malik Berthelsen, Siumut

Naja Petersen, Atassut

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu ataatsimiititaliap UKA09-mi ulloq 2. oktober 2009 siullermeerinninnerup kingorna siunnersuummik misissua-taarinnippoq. Ataatsimiititaliami suliarinninnermut atatillugu ataatsimiititaliap Naalakkersui-sumik Mimi Karlsenimik ilisimatitseqatigiilluni ataatsimeeqateqarpoq. Ilanngulluguttaaq Nunatta katersugaasivia takuniarneqarpoq katersugaasiviup tungaaniit suliaasaq qanoq kivin-neqarniarnersoq tusarniarlugu.

Siunnersuutip imarisai

Siunnersuut Inatsisartunit akuersissutigineqarpat, danskit isumaqatigiissutip atortussanngortit-sinerannut Kalaallit Nunaat ilanngutissaaq.

Isumaqatigiisummi makku pingaarnertut anguniagaapput:

- nammineq nunagisami kulturi pillugu politikimik ingerlatsisinnaanerup qulakkeerneqarnera,
- kulturip assigiinngisitaartuunerisa illersorneqarnissaa inuillu tunngaviusumik pisinnaatitaaffiit pingaaruteqarnerata illersorneqarnissaa,
- kulturip siuarsarnissaanut nunat akornanni suleqatigiinnissaq,
- kulturikkut ingerlatsinerit, pigisat sullissinerillu marloqiusaanerisa akuersarneqarnissaat, tassa "kulturi" aamma "nioqutissiaq",
- nunat siuarsarnikkat akornanni ersoqatigiinnerup siuarsarneqarnissaa, aamma
- kulturip assigiinngisitaarnerita siuarsarneqarneratalu imminut atassuteqarneraat erseqqissassallugu, tassunga tunngatillugu nunarsuarmioqatigiinnut tamanut iluaqutaasumik kulturip assigiinngisitaarneranik siuarsaanermi nunat siuarsarnikkat suliniuteqarnerisa tapersorneqarnissaat.

Danmarkip isumatigiisut atortussangortinnikuuvaa, taamaattorli Kalaallit Nunaata immikkut isiginiarneqarnissaa apeqqutaatillugu. Kalaallit Nunaat isumaqatigiisummut ilannguppat, isumaqatigiisutip nunanut ilaasortanut pisussaaffinnik naammassinninnissamut akisussaaffimmut Nunarput (akisussaaqataasutut) imminut pisussaaffilissaaq. Taamaattorli danskit naalagaaffiat tassaassaaq isumaqatigiisummut ilaasutut isumaqatigiisutip naammassinissaanut akisussaasoq, aamma Kalaallit Nunaanni. Taamaattorli naalagaaffeqatigiinnerup iluani Nunatta inuiattut nammisornerusutut inissisimanerata kingunerissavaa, Namminersorlutik Oqartussanit inatsisitigut ingerlatsinikkullu pisussaaffiit tunniunneqartut ataani nunatsinni isumaqatigiisutip atortinneqarnissaa qulakkeerniarlugu Kalaallit Nunaat nammineeirluni imminut pisussaaffilerneru.

Isumaqatigiisut naalagaaffinnut ilaasortaminut peqqusinermini ilaatigut makkuninnga pisussaaffiliivoq:

- Illuatungeriit ukiut sisamat qaangiunneri tamaasa UNESCO-mut nalunaarusiortassapput atuutsitsinermut atasunik paasissutissanik kulturikkut assigiinngisitaarnerup sumiiffimminni nunallu tamalaat akornanni sussa qarfimminni illersuinissaq siuarsaanisarlugu eqqarsaatigalugit aalajangersakkami (isumaqatigiisummi anguniagaq 9, imm. a).

(Nalunaarusiornissamik pisusaaffiit assingusut assersuutigalugu ammit qalipaataat tunngavigalugu immikkoortitsineq pillugu FN-ip isumaqatigiisutaanik atorunnaarsitsineq, FN-ip naalliutsitsisarneq pillugu isumaqatigiisutaa, kiisalu FN-ip meeqqat pillu-

git isumaqatigiissutaa. Nalunaarusianut taakkununga ilanngutassanik Danmark Ka-laallit Nunaata ilanngussassaanik noqqaarpoq).

Ilanngulluguttaaq illuatungeriit ima iliuseqassapput:

- Kulturikkut saqqummeriaatsit assigiinngisitaarnerisa illersornissaasa siuarsarnissaasalu pingaassusianik paasinninnissaq salliutillugu inerisassavaat, annermik ilinniartitsinerit tamanillu annertunerusunik paasinnilersitsiniaanerit aqputigalugit (isumaqatigiissummi anguniagaq 10, imm. a).
- artikelimi matumani anguniakkat piviusunngortinniarlugit peqataasut allat aamma nunarsuaq tamakkerlugu nunallu immikkoortuini suliniaqatigiiffiit suleqatigissavaat (isumaqatigiissummi anguniagaq 10, imm. b).
- pilersitsisinnaassutsip siuarsarnissaa aamma tunisassiorsinnaanerup nukittorsarnissaa sulinuteqarfigissavaat, kulturikkut suliffinnut attuumassuteqartutigut ilinniartitsinerit paarlaasseqatigiinnerillu aqputigalugit. (isumaqatigiissummi anguniagaq 10, imm. c).
- pisortat kulturikkut suliffeqarfiini pisortatigoortumik ingerlataqarfiit pilersaarusiornikkut allaffisornikkullu pisinnaasaasa nukittorsarnissaat, kulturikkut sulisunik suleriaatsinillu pitsaanerpaamik nunarsuaq tamakkerlugu paarlaasseqatigiinneq aqputigalugu (isumaqatigiissummi anguniagaq 12, imm. b).

Ilanngulluguttaaq artikel 14 aamma 16-imi takuneqarsinnaavoq, illuatungeriit:

- nungutassaangitsumik inerisaanissaq piitsuussutsimillu akiuinissaq siunertaralugu suleqatigiinnerit tapersersornissaat anguniassavaat, annermik nunat siuarsagassat immikkut pisariaqartitaanut tunngatillugu, tassuunakkut kulturimut attuumasut ingerlaavarfiusut pilersinnissat siuarsarumallugu (isumaqatigiissummi anguniagaq 14).
- Nunat siuarsimasut nunanik inerisagassanik kulturikkut paarlaasseqatigiinneq oqilissavaat, nunat taakkua eqqumiitsuliortuinik kulturikkullu suliaqartuinik, kiisalu kulturikkut nioqutissianik sullissinerinillu salliutitsinikkut, inuiaqatigiinni aqqissuussinertigut inatsisiliornikkullu sinaakkusiussat naapertuuttut aqputigalugit (isumaqatigiissummi anguniagaq 16).

Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Siunnersuut aningaasaqarnikkut allaffisornikkullu Kalaallit Nunaanut kinguneqartussaangimmat Naalakkersuisut nalunaarutigini kuuaat, tassa Kalaallit Nunaat UNESCO-mut nammineq immikkut ilaasortaangimmat, taamaattumillu aningaasaateqarfimmut isumaqatigiissummut atatillugu pilersinneqarsimasumut tapiinissaminut pisussaaffeqarani.

Ilanngulluguttaaq Naalakkersuisut ilisimatitsissutigaat, isumaqatigiissummut atasumik allaffisornikkut aaqqissuussinernik nutaanik ineriartortitsinissamut Kalaallit Nunaat imminut pisussaaffilinngimmat.

Taamaattumik ataatsimiititaliamit naatsorsuutigineqarpoq isumaqatigiissummut ilanngunnermi Kalaallit Nunaata pisussaaffilerneru aningaasatigut sinaakktissat atuuttut iluani pisinnaasoq. Taamatut naatsorsuutiginnineq, Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut, Ilageeqarnermullu Naalakkersuisumik ilisimatsitseqatigiilluni ataatsimiinnermi tamanna uppersarnerneqarpoq, UKA09/93-imut kiisalu UKA09/94-imut siunnersuutit atortuulersinnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimanngimmat. Naalakkersuisunut ilaasortap oqaasii malillugit tamanna ilaatigut atsiordermi naatsorsuutaanngilaq ilaatigullu Nunatta katersugaasiviata suliaasaqarfimmi pingaarnersuinermini salliussereersimaneranik pissuteqarpoq.

Paasissutissanik taakkuninnga naliliinermi ataatsimiititaliap toqqammaviusumik allaavigisariaqarjaa, siunnersuutininik suogaluartunilluunniit akuersissutiginnineq, kiisalu minnerunngitsumik nunat tamalaat akornanni isumaqatigiisutit pisariaqartitsineq naapertorlugi allaffisornikkut aningaasartuutininik pilersitsisarmata.

Matumani aamma taamaassasoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq, tassa Kalaallit Nunaat kulturikkut saqqummeriaatsit assigiinngisitaarnerisa UNESCO-ip isumaqatigiisutaanut ilanngukuni. Taamaattumik isumaqatigiissummut ilanngunneq *aningaasartuuteqarfiusussaannigitsut* ataatsimiititaliamit isumaqarfigineqanngilaq. Tamannami aamma Nunatta katersugaasiviaini suliaasaqarfimmik pingaarnersuinermi salliutitsilersimaneranik Naalakkersuisunut ilaasortap ilisimatsitsissuteqarneratigut uppersarnerneqarpoq. Nunatta Katersugaasiviata nammineq atugassaminik aningaasaliissutininik allannortiterinikkut isumaqatigiissummut allaffisornikkut aningaasartuutit qulakkeerinissaa tassaanngilaq isumaqatigiissummut ilanngunneq Kalaallit Nunaanut akeqanngitsoq – taamaallaalli isumaqatigiissummut ilanngunneq Kalaallit Nunaanut *aningaasartuuteqarfiumnginnera* takussutissaalluni.

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup siunnersuutip aningaasaqarnikkut allaffisornikkullu kinguneqaatissaanut naliliisima-

neranut aammattaaq Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup tusarniaanermi akissuteqaammini isumaqataannnginnini nalunaarutigisimavaa. Tusarniaanermi akissuteqaat uunga isumaliutissiisummut ilanngussatut ilanngunneqarpoq.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Siunnersuut Inatsisartunit isumaqataaffigineqartoq akuersissutigineqarnissaminullu inassutigineqarsimasoq Ataatsimiititaliamit maluginiarpaa.

Ataatsimiititaliaq Naalakkersuisut Inatsisartullu assigalugit isumaqarpoq, isumaqatigiisummut danskinit atsiorneqarsimasumut Kalaallit Nunaat ilanngutissasoq. Kulturip inuiaqatigiinnut kikkuugaluartunulluunniit pingaaruteqarneranik minnerunngitsumillu nammineq kulturitsinnut inuiaqatigiittut nunarsuarmioqataasutut akisussaaffeqarnitta saniatigut nunat ineriartortut kulturiat immikkut isigalugu aamma nunat allat kulturiinut akisussaassuseqarnerput isumaqatigiisummut ilanngunnitsigut takutikkipput ataatsimiititaliaq isumaqarpoq.

Isumaqatigiisummili pisussaaffiit tassunga ilanngullugit pisussaaffiit (Danmarkip nalunaarsiorneranut ilanngussat saniatigut) isumaliutissiisummi matumani taaneqartut malinneqarnissaat eqqarsaatigalugu suliniutit sorliit Naalakkersuisunit pilersaarutigineqarnersut qulaajarneqarnissaat ataatsimiititaliamit aamma pingaartinneqarsimavoq. Taamaattumik kingusinnerusukku Naalakkersuisuniit nassuiaammik ataatsimiititaliaq tigusaqarnissaminut qilanaarpoq.

Inassuteqaatit

Ataatsimiititaliaq isumaqatigiittoq qulaani allassimasut paasillugit siunnersuut akuersissutigineqartussatut inassutigaa.

Taama oqaaseqaateqarluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Juliane Henningsen
Siulittaasoq

Harald Bianco
Siulittaasup tullia

Andreas Uldum

Malik Berthelsen

Naja Petersen